

Krótkie doniesienie – Short communication

Nowe dane o występowaniu *Rhaphigaster nebulosa* (Poda, 1761) (Hemiptera: Heteroptera: Pentatomidae) w Polsce

GRZEGORZ GIERLASIŃSKI¹, TOMASZ RUTKOWSKI², PRZEMYSŁAW ŻURAWLEW³, EUGENIUSZ MARKIEWICZ⁴,
WOJCIECH STEPHAN⁵

¹43-316 Bielsko-Biała, ul. Doliny Miętusiej 27/44, ²Zbiory Przyrodnicze, Wydział Biologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 61-614 Poznań, ul. Umultowska 89, ³63-304 Czermin, Żbiki 45, ⁴63-313 Chocz, Piła 18, ⁵60-681 Poznań, os. B. Chrobrego 3/1

e-mail: [1ggierlas@gmail.com](mailto:ggierlas@gmail.com), [2pardosa@gazeta.pl](mailto:pardosa@gazeta.pl), [3grusleon@gmail.com](mailto:grusleon@gmail.com), [4emar52@op.pl](mailto:emar52@op.pl), [5wssteven@wp.pl](mailto:wssteven@wp.pl)

Abstract. [New data on the occurrence of *Rhaphigaster nebulosa* (Poda, 1761) (Hemiptera: Heteroptera: Pentatomidae) in Poland]. This note presents new records of *Rhaphigaster nebulosa* in Poland.

Key words: Hemiptera, Heteroptera, Pentatomidae, *Rhaphigaster nebulosa*, faunistics, new records, Poland.

Rodzaj *Rhaphigaster* Laporte, 1833, reprezentowany w Palearktyce przez dwa gatunki, w Polsce ma tylko jednego przedstawiciela, *Rh. nebulosa* (Poda).

Do końca ubiegłego stulecia stwierdzono jego występowanie zaledwie w trzech krainach: na Pobrzeżu Bałtyku (Siebold 1839), Pojezierzu Pomorskim (Stichel 1960) oraz na Górnym Śląsku (Lis 1987, 1989). W ostatnich latach gatunek ten został stwierdzony po raz pierwszy na Dolnym Śląsku (Hebda i Mazur 2010) oraz na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej (Skitek 2016).

Rh. nebulosa jest gatunkiem palearktycznym, szeroko rozmieszczonym w prawie całej Europie i Azji Środkowej (Ribes i in. 2006). W ostatnich latach pojawiło się szereg doniesień świadczących o rozszerzaniu się arealu tego gatunku w kierunku północnym. Został stwierdzony po raz pierwszy w Belgii (Viskens 2001), Holandii (Aukema i Steeghs 2002) i Wielkiej Brytanii (Bantock i in. 2011). W Niemczech gatunek ten w ostatnich latach znacznie przesunął swój zasięg w kierunku północno-zachodnim (Wachmann i in. 2008), a kolejne doniesienia z Holandii przynoszą kilkadziesiąt nowych stwierdzeń (Aukema i in. 2005, Aukema i Hermes 2009).

Wszystkie prezentowane w niniejszej pracy obserwacje związane są ze środowiskami synantropijnymi, co więcej, kilkakrotnie obserwowano pojedyncze osobniki wewnątrz pomieszczeń mieszkalnych (obs. T. Rutkowski). Gatunek ten często zimuje w szczelinach murów pokrytych bluszczem, a w Hiszpa-

nii obserwowano też zimowanie w obudowach rolet (Valcárcel 2009).

W Żmigrodzie (obs. W. Stephan) i w Bydgoszczy (obs. T. Rutkowski) widziano pojedyncze osobniki wchodzące na maskę samochodu, co może świadczyć o potencjalnych sposobach rozprzestrzeniania się tego gatunku. Zimą 2015 roku obserwowano jednego dorosłego osobnika zimującego pod odstającą korą na wysokości około 5 metrów, na świeżo ściętej topoli (*Populus* L.) w centrum miejscowości Dąbrówka.

Obserwacje *Rh. nebulosa* poczynione w ostatnich latach w Polsce pozwalają sądzić, iż gatunek ten jest znacznie liczniejszy, niż wskazują na to dane literaturowe, co potwierdzać może również jego szybką ekspansję w naszym kraju, podobnie jak miało to miejsce w krajach Europy Zachodniej. Poniższa notatka przedstawia nowe stanowiska *Rh. nebulosa* w Polsce.

W pracy przyjęto granice regionów zoogeograficznych na podstawie Katalogu Fauny Polski [KFP] (Burakowski i in. 1973) oraz podział fizyczno-geograficzny Polski wg. Kondrackiego (2011) [RFG].

Wykaz nowych stanowisk

Beskid Zachodni

Kaczyce (CA22); 14 X 2016, 1 ex., martwy okaz wśród liści na balkonie, leg. A. Kwiczala, det. G. Gierlasiniński. **Pierwsze stanowisko w Beskidzie Zachodnim.**

Nizina Wielkopolsko-Kujawska

Bydgoszcz (CD09): jesień 2014, 1 ex., na samochodzie, parking ul. E. Szelburg Zarembiny, det. T. Rutkowski;

Chocz (XT96): 10 IV 2015, 1 ex., leg. E. Markiewicz, det. T. Rutkowski et P. Żurawlew; 12 IV 2016, 1 ex., leg. E. Markiewicz, det. T. Rutkowski et P. Żurawlew;

Chyrzyno (VU72): 25.02.2013, 1 ex., na murze budynku Dyrekcji PN Ujście Warty, leg. et det. T. Rutkowski, ver. et coll. G. Hebda;

Dąbrówka (XU10): 03.09.2013, 1 ex., na murze; 04.09.2013, 1 ex., na murze; 05.09.2013, 17 exx.; 06.09.2013, 20 exx.; 09.09.2013, 26 exx., na drewnianym ogrodzeniu, leg. T. Rutkowski, det. G. Hebda. W latach 2014-2016 gatunek ten był obserwowany na wielu stanowiskach w obrębie całej miejscowości (Ryc. 1), kilkakrotnie zachodziła konieczność usuwania z pomieszczeń mieszkalnych pojedynczych osobników;

Ryc. 1. *Rhabdignathus ruficornis* zaobserwowany w Dąbrówce (fot. W. Stephan) [*Rhabdignathus ruficornis* observed in Dąbrówka (photo by W. Stephan)].

Leszno (XT04): 11 IX 2016, 1 ex., stare osiedle domków jednorodzinnych z ogrodami w różnym stopniu utrzymania, w bezpośrednim sąsiedztwie ogródków działkowych i nasypu kolejowego, obserwacja w godzinach przedpołudniowych dokonana przez E. Markiewicz, det. G. Gierlasiński (Ryc. 2);

Ostrów Wielkopolski (XT92): jesień 2015, 1 ex., ul. Wrocławska, na murze byłych zakładów ZNTK, leg. et det. T. Rutkowski;

Ryc. 2. *Rhabdignathus ruficornis* zaobserwowany na stanowisku w Lesznie (fot. E. Markiewicz) [*Rhabdignathus ruficornis* (Poda) observed in Leszno (photo by E. Markiewicz)].

Ostrzeszów (YT00): 13.10.2013, 1 ex., na murze bloku mieszkalnego, leg. et det. T. Rutkowski;

Piła (YT05): 28 V 2016, 1 ex., leg. E. Markiewicz, det. T. Rutkowski et P. Żurawlew; 14 X 2016, 1 ex., płot przy ogrodzie, leg. E. Markiewicz, det. G. Gierlasiński;

Pleszew (XT95): 18 VIII 2016, 1 ex., Rodzinne Ogrody Działkowe im. 1000 lecia Państwa Polskiego, na lilaku (*Syringa L.*), leg. et det. P. Żurawlew; 25 IX 2016, 1 ex., ul. Osiedlowa, na ścianie bloku mieszkalnego, leg. et det. P. Żurawlew; 11 X 2016, 1 ex., ul. Krzywa, na ścianie kamienicy, leg. et det. P. Żurawlew; 18 X 2016, 1 ex., ul. Wieniawskiego, na ścianie budynku, leg. et det. P. Żurawlew;

Poznań-Stare Miasto (XU20): 31.08.2016, 1 ex., w sieci pająka na murze Starego Ogrodu Zoologicznego, leg. et det. T. Rutkowski; 29.09.2015, 1 ex., na murze Starego Ogrodu Zoologicznego, ul. Bukowska, leg. et det. T. Rutkowski;

Poznań-Piątkowo (XU21): 02.10.2014, 1 ex., leg. W. Stephan, det. T. Rutkowski;

Żbiki (XT96): 25 VIII 2016, 1 ex., na lilaku (*Syringa L.*), leg. et det. P. Żurawlew;

Żmigród (XT30): 04.08.2014, 1 ex., na samochodzie, obs. W. Stephan, det. T. Rutkowski.

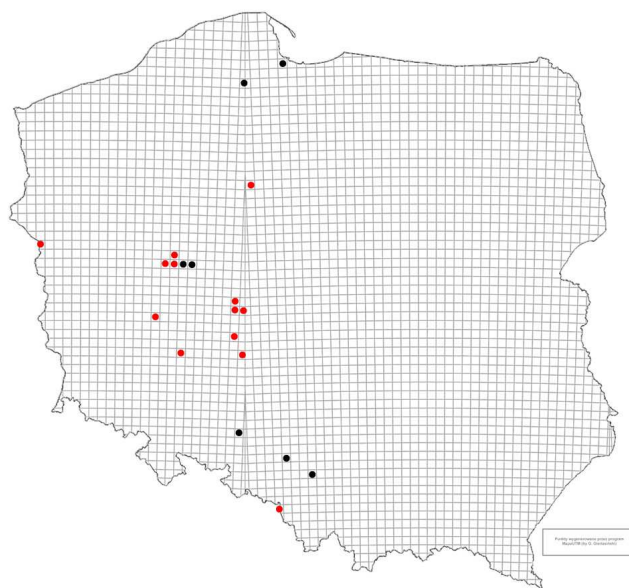
Podziękowania

Autorzy pragną podziękować Antoniemu Kwiczale za udostępnienie danych.

Piśmiennictwo – References

Aukema B., Steeghs J. 2002. De wants *Rhabdignathus ruficornis* in Nederland (Heteroptera: Pentatomidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* **16**: 99-101.

- Aukema B., Bos F. G., Hermes D. J., Zeinstra Ph. 2005. Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen II, met een geactualiseerde naamlijst (Hemiptera: Heteroptera). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* **23**: 37-76.
- Aukema B., Hermes D. J. 2009. New records of Dutch bugs III (Hemiptera: Heteroptera). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* **31**: 53-87.
- Bantock T. M., Notton D., Barclay M. V. L. 2011. *Rhaphigaster nebulosa* (Pentatomidae: Pentatomini). *Britain Het News, 2nd Series, 17/18*, Spring/Autumn 2011.
- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1973. Chrząszcze Coleoptera. Biegaczowate – Carabidae, część 1. *Katalog fauny Polski* **23** (2): 1-232.
- Hebda G., Mazur M. A. 2010. Pierwsze stanowisko *Rhaphigaster nebulosa* (Poda, 1761) (Hemiptera: Heteroptera: Pentatomidae) na Dolnym Śląsku. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **2**: 35-36.
- Kondracki J. 2011. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa, 440 ss.
- Lis J. A. 1987. Pluskwiaki z nadrodziny Pentatomoidea Reut. (Hemiptera, Heteroptera) Wyżyny Śląskiej. *Fragmenta Faunistica* **30**: 359-372.
- Lis J. A. 1989. Pluskwiaki różnoskrzydłe (Insecta: Heteroptera) Wyżyny Śląskiej. *Rocznik Muzeum Górno-śląskiego w Bytomiu, Przyroda* **12**: 5-60.
- Ribes J., Pagola-Cardé S., Ribes E. 2006. On a new systematic character in genus *Rhaphigaster* Laporte, 1833 and an unnamed groove in Pentatomoidea. *Russian Entomological Journal* **15**: 197-200.
- Siebold C. T. 1839. Beitrag zur Fauna der wirbellosen Tiere Preussens. IV Beitrag: Preussische Wanzen und Zirpen. *Preuss. Provinzialbl.* **21**: 428- 447.
- Skitek A. 2016. Nowe stanowiska rzadkich gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **10**: 13-20.
- Stichel W. 1960. Gotthold Künows Wanzenfauna von Ost- und Westpreussen. Berlin-Hermsdorf, 80 ss.
- Wachmann E., Melber A., Deckert J. 2008. Wanzen. Band 4. *Die Tierwelt Deutschlands* 81. Verlag Goecke & Evers.
- Valcárcel J. P. 2009. Hibernación de *Rhaphigaster nebulosa* (Poda, 1761) (Hemiptera, Pentatomidae) en una caja de persiana. *Archivos Entomológicos* **2**: 23-24.
- Viskens G. 2001. *Rhaphigaster nebulosa* (Poda). Heteroptera Pentatomidae. *Entomo-Info* **12**: 113-115.

Ryc. 3. Stanowiska *Rhaphigaster nebulosa* w Polsce (czarne kółka – stanowiska znane z literatury, czerwone kółka – nowe stanowiska) [Localities of *Rhaphigaster nebulosa* in Poland (black circles – literature data; red circles – new records)].

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>